

TÁRSADALOM & POLITIKA

☞ A TÁRSADALOMTUDOMÁNYI DISKURZUS FOLYÓIRATA ☞

A TARTALOMBÓL

EURÓPAI ISMERETEK

A kudarcot vallott 1994-es EU-népszavazás Norvégiában

NEMZETKÖZI POLITIKA

Luzofón integrációs törekvések – a CPLP és a PALOP

BIZTONSÁGPOLITIKA

A dzsihádisták terrorizmus biztonságpolitikai háttere

REGIONÁLIS TANULMÁNYOK

Venezuela gazdaságpolitikája – a chávez-i évek

GONDOLAT

Balogh András: Keserű megjegyzések az Európai Unióról

Schöpflin György: Európa sokrétű dilemmái

RECENZÍÓ

Teremtő rombolás ellenőrzött keretek között
(Roubini: Crisis Economics)

INTERJÚ

Magyarics Tamás, a Külügyi Intézet igazgatója

TÁRSADALOM & POLITIKA

☞ A TÁRSADALOMTUDOMÁNYI DISKURZUS FOLYÓIRATA ☞

A KÖTET MEGJELENÉSÉT TÁMOGATTA:

TÁRSADALOM & POLITIKA

☞ A TÁRSADALOMTUDOMÁNYI DISKURZUS FOLYÓIRATA ☞

SZERKESZTŐSÉG

CSICSMANN LÁSZLÓ

FEHÉR ZOLTÁN

HEGEDŰS DÁNIEL

HOLNDONNER RÓBERT LÁSZLÓ (FŐSZERKESZTŐ)

HOSSZÚ HORTENZIA

INCZE NIKOLETTA

KEMÉNY JÁNOS

KRIZMANITS JÓZSEF (FELELŐS SZERKESZTŐ)

TAKÁCS VIKTÓRIA ÁGNES

TAMÁS VERONIKA (FŐSZERKESZTŐ-HELYETTES)

TÜRKE ANDRÁS ISTVÁN

VELICH KATALIN

TANÁCSADÓ TESTÜLET

BALOGH ANDRÁS

BAYER JÓZSEF

BIHARI MIHÁLY

CSIZMADIA ERVIN

FRICZ TAMÁS

KÖRÖSÉNYI ANDRÁS

LÁNCZI ANDRÁS

NAVRACSICS TIBOR

PACZOLAY PÉTER

SIMON JÁNOS

STUMPF ISTVÁN

SZÉKELY GÁBOR

VIDA ISTVÁN

© SZERKESZTŐSÉG

© BALOGH ANDRÁS, FÁBIÁN ÁDÁM, HOLNDONNER RÓBERT LÁSZLÓ – KRIZMANITS JÓZSEF, HOSSZÚ HORTENZIA, MAGYARICS TAMÁS, NOVA ESZTER, SCHÖPFLIN GYÖRGY, SCHRIFERT ÁDÁM, SZABÓ JÁNOS LAJOS, VOGEL DÁVID, VOLLER-SZENCI ILDIKÓ

TÁRSADALOM & POLITIKA 2011/1-2.

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ	4
EURÓPAI ISMERETEK	
SZABÓ JÁNOS LAJOS: A kudarcot vallott 1994-es EU-népszavazás Norvégiában: az elutasítás okai és érvrendszerei	7
NEMZETKÖZI POLITIKA	
VOLLER-SZENCI ILDIKÓ: A háború, mely soha nem volt igazolt. Számadás a Szovjetunió afganisztáni háborújáról az igazságos háború elméletének szemszögéből	34
SCHRIFFERT ÁDÁM: Luzofón integrációs törekvések – a Portugál Nyelvű Országok Közösségének vállalkozása Afrikában	60
HOSSZÚ HORTENZIA: A kínai karizma: a panda-diplomácia	79
BIZTONSÁGPOLITIKA	
FÁBIÁN ÁDÁM: A dzsihádisták terrorizmus szervezeti változásai és pszichológiai háttere	94
REGIONÁLIS TANULMÁNYOK	
VOGEL DÁVID: Venezuela gazdaságpolitikája – a chávez-i évek	127
GONDOLAT	
BALOGH ANDRÁS: Keserű megjegyzések az Európai Unióról	142
SCHÖPFLIN GYÖRGY: Európa sokrétű dilemmái	147
RECENZÍÓ	
NOVA ESZTER: Teremtő rombolás ellenőrzött keretek között (Roubini: Crisis Economics)	151
INTERJÚ	
HOLNDONNER RÓBERT LÁSZLÓ – KRIZMANITS JÓZSEF: Magyarics Tamás, a Magyar Külügyi Intézet igazgatója	164
CONTENTS	188

Tisztelt Olvasó!

A Társadalom & Politika folyóirat tavaly ünnepelte fél évtizedes jubileumát, e kötet megjelenésével pedig immáron elmondhatjuk, hogy több mint másfél tucatnyi számmal gazdagítottuk a hazai társadalomtudományi diskurzust. Ennek során a társadalomtudományok szélesebb értelemben vett köréből válogatva törekedtünk minél több olyan írás megjelentetésére, amelyek relevanciájukkal, tudományosságukkal és nyelvezetükkel a szűk szakmai és a társadalomtudományok iránt fogékony laikus olvasóközönség érdeklődésére egyaránt számot tartottak. Úgy gondoljuk, hogy a társadalomtudományokat művelő fiatal kutatók, egyetemi és doktorandusz hallgatók körében a folyóirat nemcsak hiánypótló publikációs felületet nyitott, de a köréje szerveződő szakmai-közéleti rendezvények révén élő fórumul is szolgált. Ezek miatt is sajnálatos módon azonban, a Társadalom & Politika jövőbeni megjelenése bizonytalanná vált, és nem kizárt, hogy szüneteltetni leszünk kénytelenek tevékenységünket – ugyanakkor hangsúlyozni kell, hogy szerkesztőségünk távlati célja mindenképp az, hogy lehetőségeinket feltérképezve módot találjunk a folytatásra, a további rendszeres megjelenésre...

Jelen kötetünkben hét fiatal kollégánk igen igényesen megírt hat tanulmányával és egy recenziójával, két országosan és nemzetközileg is jegyzett társadalomtudós és közéleti személyiség „Gondolat-ébresztő” írásával, valamint egy tartalmas interjúval jelentkezünk. A sort Szabó János Lajos az 1994-es norvég EU-népszavazás háttérét bemutató írása nyitja Európai tanulmányok rovatunkban: a számos táblázattal és térképpel statisztikailag jól alátámasztott, adatdús tanulmány egyszerre ad átfogó képet a norvég társadalom és a norvég politikai elit viszonyulásáról az Európai Unióhoz, illetve ennek alapján részletes elemzést a népszavazás eredményeiről. Nemzetközi politika rovatunk ezúttal három tanulmányt is tartalmaz, amelyek közül az első Voller-Szenci Ildikónak „A háború, amely soha nem volt igazolt” című tanulmánya, amelyben a szerző az igazságos háború teóriájának alaptételeiből kiindulva, szilárd elméleti alapokról, a szempontrendszerét következetesen végigvívve vizsgálja az afganisztáni szovjet megszállást, nem csekély aktualitásokra rámutatva a jelenlegi nemzetközi szerepvállalás vonatkozásában is – a cikk egyik keletkezéstörténeti kuriózuma továbbá, hogy eredetileg egy Harvard-kurzusra készült. Schriffert Ádám a hazai szakirodalomban talán relatíve kevesebb teret kapó kérdést járt körül írásában, amely azonban nemcsak

szűk tárgyát, vagyis „Luzofóniát” és az azt a nemzetközi porondon megtestesítő szervezetet, a Portugál Nyelvű Országok Közösségét mutatja be tényszerű korrektséggel, de a nemzetközi tér e sajátos képződményeinek, a volt gyarmattartók és gyarmatok nyelvi integrációs alapon működő szervezeteinek a feltérképezése irányában is relevanciával bír. Hosszú Hortenzia cikkének tárgya szintén egyfelől igazi egzotikum, másfelől viszont a diplomáciai eszköztár egy mindinkább teret nyerő szegmensének, a „közéleti diplomáciának” egy illusztratív példáját mutatja be: a tanulmány korunk egyik legdinamikusabban felemelkedő ázsiai hatalmának, Kínának a „panda-diplomácia” névvel aposztrofált bevett gyakorlatát ismerteti, történelmi háttéradással és a témához kötődő biológiai leírással egyaránt színesítve – és részben kínai nyelvű, Pekingből fellelhető forrásokra támaszkodva. Biztonságpolitika rovatunk Schriffert Ádám „A dzsihádisták terrorizmus szervezeti változásai és pszichológiai háttere” című írásának biztosított felületet: mint ahogy a címből is kiolvasható, a szerző korunk egyik legaktuálisabb biztonságpolitikai kérdésének vizsgálatára vállalkozott – kurrens és hiteles forrásokra, a legfrissebb kutatási eredményeket tartalmazó elméleti munkákra támaszkodva és eredeti, önálló észrevételeket is közölve. A széles spektrumon publikáló szerző, Vogel Dávid nálunk megjelenő elemzése ezúttal Venezuela chávez-i éveinek gazdaságpolitikáját mutatja be, különös tekintettel azok külpolitikai és társadalompolitikai relevanciával bíró elemeire – az írást kiváltó tanulságos lehet elolvasni egy korábbi számunkban a belarusz külpolitika perspektíváiról szóló elemzéssel együtt, részben a kétoldalú kapcsolatok másik végpontjának, részben a rokonítható politikai berendezkedésnek az összevetése céljából. Gondolat rovatunkban ezúttal a hazai politikai élet két meghatározó szemben álló táborához tartozó, de mindkét oldalon szakmailag kölcsönösen elismert egy-egy tagjától, két „veterán” történész-politológus, diplomata, politikus személyiségtől, Balogh Andrásról, illetve Schöpflin Györgyről olvashatunk egy-egy sommás írást az Európai Unió múltjáról-jelenéről-jövőjéről – talán meglepő, talán törvényszerű, de mindenesetre figyelemre méltó, hogy a két „esszé” több meglátásban is egyetértően osztozik. Nova Eszter – terjedelmében, szerkezetében és tartalmában egyaránt – majdhogynem önálló tanulmánynak is beillő recenziójával folyóiratunkban nagy örömmel adtunk helyet újból a gazdaságtannak, aminek főbb fogalmait és tételeit oly fontosnak tartjuk ismerni minden társadalomtudományokkal foglalkozó ember számára; a szerző munkáját elolvassva nemcsak a Nouriel Roubini vezető amerikai közgazdász nevével fémjelzett és komoly visszhangot kiváltó 2010-es könyv, a „Crisis Economics” főbb téziseit ismerhetjük meg, de azokat pozícionálni tudjuk a meghatározó közgazdaságtani iskolák és kortárs közgazdászok nézeteihez-nézetrendszerihez képest is. Kötetünket ezúttal interjúnk zárja, melynek alanya a Magyar Külügyi Intézet élére nemrégiben kinevezett Magyarics Tamás; az amerikai történelem és politika,

illetve a nemzetközi kapcsolatok területén szakmai körökben egyöntetűen elismert és a szélesebb nyilvánosság számára sem ismeretlen szakértővel folytatott mintegy kétórás beszélgetésben olyan témákat érintettünk, mint az Obama-adminisztráció kül- és belpolitikája, a ciklusközepi kongresszusi választások és az elnöki újraválasztás perspektívái, az amerikai külpolitikai doktrínákat illető elméleti kérdések, a poszthidegháborús éra nemzetközi kapcsolatai, a rendszerváltás utáni és az aktuális magyar külpolitika, illetőleg a Külügyi Intézet feladatkörei.

Szerkesztőségünk külön köszönetet kíván mondani a jelen szám elkészültében közreműködött Polgár Tamásnak – a Corvinus Egyetem kutatójának és a norvég követség tanácsadójának – az önzetlen, lelkiismeretes és színvonalas külső opponensi munkáért.

Mint mindig, most is azzal zárom az előszót, aminél többet-jobbat egy efféle folyóirat szerkesztője nem kívánhat: tartalmas és kellemes időtöltést, valamint szakmai és világlátásbeli gyarapodást e kötet által minden Olvasónknak!

A folytatás reményében, üdvözlettel:

HOLNDONNER RÓBERT LÁSZLÓ
főszerkesztő

VOGEL DÁVID

VENEZUELA GAZDASÁGPOLITIKÁJA – A CHÁVEZI ÉVEK –

Tanulmányom témáját Latin-Amerika egyik meghatározó állama, Venezuela adja, amely az elmúlt bő egy évtizedben jelentős irányváltást hajtott végre, mind politikai, mind gazdasági, társadalmi, vagy akár védelmi területen. Az elkövetkező oldalakon az ország gazdasági helyzetének alakulását veszem górcső alá, ismertetve a caracasi gazdaságpolitika főbb irányvonalait, különös tekintettel a Hugo Chávez elnök neve által fémjelzett éveket.

A TÖRTÉNELMI HÁTTÉR

Véleményem szerint a modern venezuelai gazdaságpolitika kialakulásának kezdetét, a világgazdaságba való tényleges bekapcsolódást az 1920-as évek elejétől, egészen pontosan 1922-től számíthatjuk, amikor is Maracaibo térségében jelentős mennyiségű kőolajkészletet fedeztek fel. Ez a tény jelentős mértékben, áttételesen a mai napig meghatározza a latin-amerikai állam gazdaságának irányvonalát.

Mint oly sok régióbeli államban, Venezuelában is diktatórikus rendszer uralkodott, az országot pedig az Amerika-barát Juan Vicente Gómez¹ tábornok irányította, az olajbevételek teljes egészét felosztva saját maga, legfőbb támogatói és egyesült államokbeli cégek között. A helyzet 1943-ban változott, mikor Isaiás Medina Angarita elnöksége alatt a New Jersey-i Standard Oil nyomására 50-50%-os bevételmegosztásban állapodott meg a két fél; két évvel később, hosszas tárgyalásokat követően Juan Pablo Pérez Alfonso elnök baloldali kormánya még kedvezőbb helyzetet tudott elérni Venezuela számára. Az egyre növekvő mértékű és egyre magasabb világpiaci áron értékesített kőolaj Venezuelát a kontinens legerősebb

¹ Gómez három ízben állt országa élén 1908 és 1935 között, azonban az elnöki címet egyetlen alkalommal sem demokratikus választások útján nyerte el. --- US. Library of Congress: <http://www.country-data.com/cgi-bin/query/r-14516.html> [letöltve: 2010. május 3.].

gazdaságú országává tette, számos bevándorlót nyerve meg ezzel az 1950-es, 1960-as években. Az ebben az időszakban általánosságban mindössze néhány hónapot, esetleg egy-két évet a hatalomban maradni képes kormányzatok nem tudták megfelelőképpen kihasználni a hatalmas bevételekben rejlő lehetőségeket. Változást az ismét kormányzati pozícióba kerülő Pérez Alfonso hozta meg, aki egy nemzetközi kartell felállítását javasolta annak érdekében, hogy hatást lehessen gyakorolni a kőolaj világpiaci árára. A terv mintegy két évvel később az Olajexportáló Országok Szervezetében (Organization of the Petroleum Exporting Countries – OPEC) öltött testet, amely 1960. szeptember 10-én alakult meg, tizenkét taggal.²

A szervezet alig egy évtizeddel később, 1973 októberében máris megmutatta erejét.³ Az OPEC-országok⁴ – az Amerikai Egyesült Államok a Yom Kippur háború alatt Izraelnek nyújtott katonai segítségére való válaszlépésként – 1974 májusáig olajembargót vezettek be, ami a kőolaj világpiaci árának jelentős emelkedéséhez vezetett. A gazdasági szükségletek, a pénzkiáramlás megszüntetése, valamint az arab olajembargó által demonstrált hatalmas befolyás hozományaként a caracasi kormányzat 1973-ban az olajipar államosítása mellett döntött, ami három évvel később, 1976. január 1-jén lépett életbe. Ennek során létrejött a Petróleos de Venezuela (PDVSA)⁵ nevű állami óriáscég, amely magában egyesítette a korábbi – többnyire külföldi tulajdonban lévő – magáncégek érdekeltségeit. A felhalmozott infrastrukturális és logisztikai erőforrásokat a kormányzat erőteljes iparosítással, jelentős finomítókapacitás-bővítéssel, valamint az exporthálózat az Egyesült Államok és Európa irányába történő kiépítésével tette hatékonyabbá. Mindezek következményeként Marcos Pérez Jiménez elnök hatéves diktatúrája alatt – bár a demokratikus jogállam szabadságjogai erőteljesen korlátozva voltak – az ország bruttó hazai terméke kiugróan magas volt: az 1950-es évek második felében Venezuela egy lakosra számított GDP-je majdnem elérte a nyugat által támogatott Német Szövetségi Köztársaság szintjét. Az érem másik oldala azonban a Romulo Betancourt elnöksége alatt felszínre kerülő hatalmas külső és belső eladósodottság volt, melyet elsősorban a közpénzekkel való hibás gazdálkodás okozott. Többek között a sikeres agrárreformnak köszönhetően

² A bécsi székhelyű szervezet tagjai: Algéria, Angola, Ecuador, Irán, Irak, Kuvait, Líbia, Nigéria, Katar, Szaúd-Arábia, az Egyesült Arab Emírátsok és Venezuela. Indonézia, miután 2008-ban kőolaj importja meghaladta exportját, kilépett a szervezetből, azonban a visszatérés jogát fenntartotta magának. --- http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/24.htm [letöltve: 2010. május 3.].

³ Lásd: <http://history.state.gov/milestones/1969-1976/OPEC> [letöltve: 2010. május 2.].

⁴ Organization of Arab Petroleum Exporting Countries: az OPEC arab tagállamai, valamint Egyiptom, Szíria és Tunézia.

⁵ Hivatalos honlap: <http://www.pdvsa.com>.

sikerült stabilizálni az ország gazdasági helyzetét.⁶

Mindazonáltal megjegyzendő, hogy a '60-as, '70-es években elköltött olajbevételek nagy részét – már ami nem tűnt el a rendkívül korrupt rendszer útvesztőiben – az életszínvonal fenntartására, illetve annak emelésére fordította a kormányzat, így többek között közegészségügyi programokra, az oktatási és a közlekedési rendszer fejlesztésére, valamint élelmiszer-támogatás biztosítására. Mindezen intézkedéseknek köszönhetően a venezuelai munkások fizetése volt a legmagasabb az egész kontinensen. Az 1970-es évek már említett kőolajválsága által okozott emelkedés a kőolaj világpiaci árában jelentős mértékben visszafogta a keresletet, így a nemzetközi piacon felhalmozódott nyersolaj ára az 1980-as hordónkénti 35 USD-s árról 1986-ra 10 USD-re esett vissza: az ország gazdasága a tartalékok és az egyéb bevételi források hiánya miatt összeomlott, a szegénységben élő lakosság száma az 1984-es 36%-ról 1995-re 66%-ra nőtt.

EGY XXI. SZÁZADI CAUDILLO⁷

Az eredetileg papnak készülő Hugo Rafael Chávez Frías életpályájával végül a hadsereget választotta, katonai karrierje során az alezredesi rangig jutott.⁸ 1992 februárjában, a Carlos Andrés Pérez elnök elleni sikertelen puccskísérletével lépett a politika színpadára, azonban ekkor már közel tíz éve létezett a hadsereg tisztikarán belül az általa életre hívott „Forradalmi Bolívari Mozgalom”, amelynek vezetője volt. Kudarcba fulladt puccskísérlete után „megjavult”, és bár súlyos börtönbüntetésre ítélték, két év után kegyelmet kapott.⁹ A „*Hazafias Pólus*” nevű baloldali párt vezetőjeként, a békés szociális átalakulást hirdetve, szélsőségesen populista és Amerika-ellenes retorikájának köszönhetően 1998-ban megnyerte az elnökválasztást. 1999 februárja óta Venezuela államfője.¹⁰

Beiktatása után markáns gazdaságpolitikai átalakításokba fogott: leállította a venezuelai állami vállalatok privatizációját, magához vonta a gazdasági döntések meghozatala fölötti ellenőrzést és csökkentette az olajkitermelést, hogy emelje az olaj árát. Bepolitikai hatalmát növelendő módosította az alkotmányt, hogy jogköre megnőhessen, és hosszabb időt

⁶ Lásd: <http://www.jstor.org/pss/2116216> [letöltve: 2010. május 2.].

⁷ Spanyol szó, jelentése: vezető – Latin-Amerikában jellemzően az autokratikus államvezetés politikai-katonai feje.

⁸ Lásd bővebben: Dr. Kaiser Ferenc – Vogel Dávid: Egy huszadik századi Simon Bolívar – avagy Venezuela világméretű harca az Egyesült Államok ellen, az egységes Latin-Amerikáért. p.47-60.

⁹ Profile: Hugo Chavez; 5 December, 2002. --- <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/americas/1925236.stm> [letöltve: 2010. április. 30.].

¹⁰ <http://www.cnn.com/2006/WORLD/americas/09/20/chavez.un/index.html> [letöltve: 2010. május. 1.].

tölthessen hivatalban, ezzel együtt csökkentette a törvényhozás és az igazságszolgáltatás erejét. Chávez, hogy megtartsa népszerűségét, keményen fellépett a korrupció ellen, kritizálta a gazdasági oligarchákat, és több forrást biztosított a szociális programok számára. Emellett ellenfeleit és kritikusait – úgy az üzleti életben, mint a médiában is – igyekezett ellehetetleníteni. Kiterjesztette a hadsereg szerepét, és szorosabb kapcsolatok kialakítását kezdte meg a közel-keleti olajtermelő államokkal és Kubával.

2000-ben ismét elnyerte az elnöki tisztséget, immár az új alkotmány szerint rendezett választásokon. Elnökségének fő támogatói az alacsonyabb osztályok képviselői, ellenzői pedig azok közül kerülnek ki, akik sztrájkokkal és demonstrációkkal tiltakoztak az állami olajtársaságok feletti kontroll bevezetése ellen, ami 2002 áprilisában még egy rövid életű puccskísérletet is eredményezett, valamint az olajbányászok sztrájkját okozta 2002 végén.¹¹ Ellenzéke 2004 augusztusában népszavazást kezdeményezett visszahívása érdekében, ami csekély Chávez győzelmet eredményezett. A hatéves ciklus lejártával a 2006-os választásokat megnyerve 2007. január 10-én tette le hivatali esküjét második terminusára.¹² Az első hatalomra kerülése óta eltelt idő alatt Chávez politikája és támogatottsága is erősen megváltozott. Míg 1999-ben egyetlen törvény és két adónem, 2001-ben is mindössze 49 törvény került elfogadásra. Ezzel szemben 2007 elején Chávez különleges felhatalmazást kapott: 18 hónapon keresztül a törvényhozás kihagyásával, rendeletekkel kormányozhatott. A hivatalos álláspont szerint mindez annak érdekében volt szükséges, hogy a 11 széles területet lefedő témakörben – többek között a gazdaság, a pénzügyi szektor, az energiaügyek, a védelmi szféra – forradalmi változásokat vihessen véghez.

Kontinentális kül- és gazdaságpolitikáját az egyesítési szándék, az együttműködés szorgalmazása jellemzi, a regionális összefogást támogatja legfőképpen az USA hegemoniájának ellensúlyozása érdekében. Nem egyszer szélsőséges politikája, Venezuela egyéb külföldi kapcsolatai miatt azonban több ország elfordul Cháveztől, többen más országok belügyeibe történő beavatkozással is vádolják. Mindezek ellenére azonban szép számmal akadnak szövetségesei regionális és a szélesebb nemzetközi szintén is.

A nemzetközi együttműködés legekleatásabb példája – és talán Chávez legnagyobb nemzetközi sikere is egyben – a Bolívari Szövetség a Mi

¹¹ Barry Turner: *The Statesman's Yearbook. The Politics, Cultures and Economies of the World*, 2005.

¹² Esküjében Jézus Krisztusra mint a „történelem legnagyobb szocialistájára” esküdött, beiktatási beszédében pedig az elkövetkezendő hat év tennivalóit sorolta fel, többek között az Alkotmány újabb reformját, melynek során egyebek mellett eltörlésre kerülne az elnöki tisztség betöltését két ciklusban limitáló passzus.

Amerikánk Népei Számára¹³ nevű szervezet, azaz az ALBA.¹⁴

A 2004-ben egy Venezuela és Kuba közt létrejött szerződés által felállított szervezet már nevében is ellenpólusként jelenik meg a Washington által szorgalmazott Amerikai Szabadkereskedelmi Övezet (Free Trade Area of the Americas, FTAA – avagy spanyolul ALCA). Simon Bolívar nevének megjelenése, illetve a szó spanyol jelentése – hajnal – mind a régió korszakváltását kívánja jelezni, a „függetlenedési” vágyat az Egyesült Államoktól. Az ALBA célja többértű, egyrészt ellensúlyozó szerepet kíván betölteni az USA hegemoniája és az általa létrehozott FTAA, valamint a résztvevő országok szerint az amerikai érdekeket képviselő Nemzetközi Valutaalap (IMF) ellenében. A kezdeményezés kezdetekor 19 pontban foglalták össze az együttműködés területeit, melyek közül nyolc közvetlenül gazdaságpolitikai témakört is érint.¹⁵ Ez azonban elég nagyívű vállalásnak tűnik, ha számításba vesszük, hogy 2009-ben a szervezet mind a nyolc tagállama vásárlóerő-paritáson számított bruttó hazai termékének (GDP PPP) összértéke, alig 636 milliárd USD-os mértékével, még Hollandia szintjét sem éri el, az egy főre jutó GDP esetén pedig a helyzet még rosszabb. Továbbmenve, az ALBA-tagországok összlagossága alig nagyobb Franciaországénál. Azonban természetesen nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy a tagok között van Latin-Amerika első és ötödik legnagyobb olajkitermelője (Venezuela, illetve Ecuador), valamint a kontinens két legnagyobb földgázvagyonnal rendelkező országa (Venezuela és Bolívia) is, amelyek a földrész földgázvagyonának több mint 90%-át birtokolják. Latin-Amerikában pedig ez a szénhidrogénvagyon az egyedüli, ami jelentős változást képes véghezvinni a térség országainak fejlődésében.

A gyökeres gazdaságpolitikai reformok azonban rendkívül instabil világ gazdasági időszakban érték a venezuelai gazdaságot, így eredményességük vizsgálatakor nem feledkezhetünk meg ezekről a külső befolyásoló tényezőkről. Chávez megválasztásakor, 1998-ban Venezuela GDP-je 50 billió bolívar volt, ami – 1998-as értéken számítva – az ezredfordulót követő recesszió hatására 2003-ra 42,4 billió bolívarra esett vissza¹⁶ az ENSZ Venezuelára vonatkozó gazdasági adatbázisa szerint.¹⁷ A

¹³ Alianza Bolivariana para los Pueblos de Nuestra América (honlap: <http://www.alianzabolivariana.org>).

¹⁴ Eredeti nevében a „szövetség” szó helyett az „alternatíva” kifejezést használta a szervezet; ezt a 2009. június 24-én megrendezett közgyűlés alkalmával változtatták meg. --- Lásd még: Vogel Dávid: Az Egyesült Államok Latin-Amerika politikájának változása. p.3-13.

¹⁵ Olaj és energia; Kommunikáció és szállítás; Külső eladósodottság; Gazdaság és pénzügyek; Könnyűipar; Természeti erőforrások; Föld és élelmezési függetlenség, földreform; Lakásügy. --- David Harris – Diego Azzi: ALBA – Venezuela's answer to „free trade”: the Bolivarian alternative for the Americas.

¹⁶ A gazdasági mutatók romlásában erőteljesen közrejátszott az 1999. decemberi környezeti katasztrófák sora is. Az özönvízserű esőzések nyomán kialakuló áradások és

világgazdasági körülmények normalizálódásával és Chávez elnök belpolitikai helyzetének stabilizálódásával azonban ez az adat 2004-re 50,1 billióra, majd 2007-ben 66,1 billióra emelkedett. A rendkívüli mértékű növekedés egyik kiváltó okaként említendő Chávez elnök sikeres fellépése a PDVSA állami olajcégnél 2002–2003-ban kitört általános sztrájk ellen, ami így is jelentős bevételkiesést eredményezett az ország számára.

Az ezredfordulós recesszió mélypontjának számító 2002–2003-as esztendőök nemzetgazdaságát jellemző irányszámok kapcsán a legnagyobb csökkenés 55,9%-kal az építőipar területén volt tapasztalható, ezt a kőolajipar 26,5%-os zsugorodása,¹⁸ a kereskedelem 23,6%-os, illetve a termelőipar 22,5%-os visszafejlődése követte a sorban. Mindezen tényezők a kőolajipart nem számítva 2002-ben a teljes nemzetgazdaság 6,5%-os visszaesését hozták. A nemzeti fizetőeszköz pedig – amely már az 1980-as évek kőolajválságában elkezdett gyengülni – tovább veszített értékéből és továbbra is rendkívül instabil maradt.

A gazdasági mutatók ilyen mértékű negatív változása és bizonytalansága világviszonylatban is rendkívül magas inflációt eredményezett: a 2001-es 12,3% a következő évre 31,2%-ra emelkedett.¹⁹

A központi kormányzat, hogy megakadályozza a bolivar további értékvesztését, 2003. január 23-án arra utasította a Pénzügyminisztériumot és a Venezuelai Központi Bankot, hogy függessze fel a valuta- és devizakereskedelmi tevékenységét. Két héttel később, február 6-án megkezdte működését a CADIVI,²⁰ a valuta- és devizakereskedelmet ellenőrző és szabályozó testület, amely egyben egy kettős valutarendszer bevezetését is jelentette. A testület első döntéseként a bolivar vételi árfolyamát 1596, eladási árfolyamát 1600 USD-ban állapította meg.

földcsuszamlások okozta kár becslések szerint elérte a 15-20 milliárd USD-t. --- <http://www.mundoandino.com/Venezuela/Economy> [letöltve: 2010. május 4.].

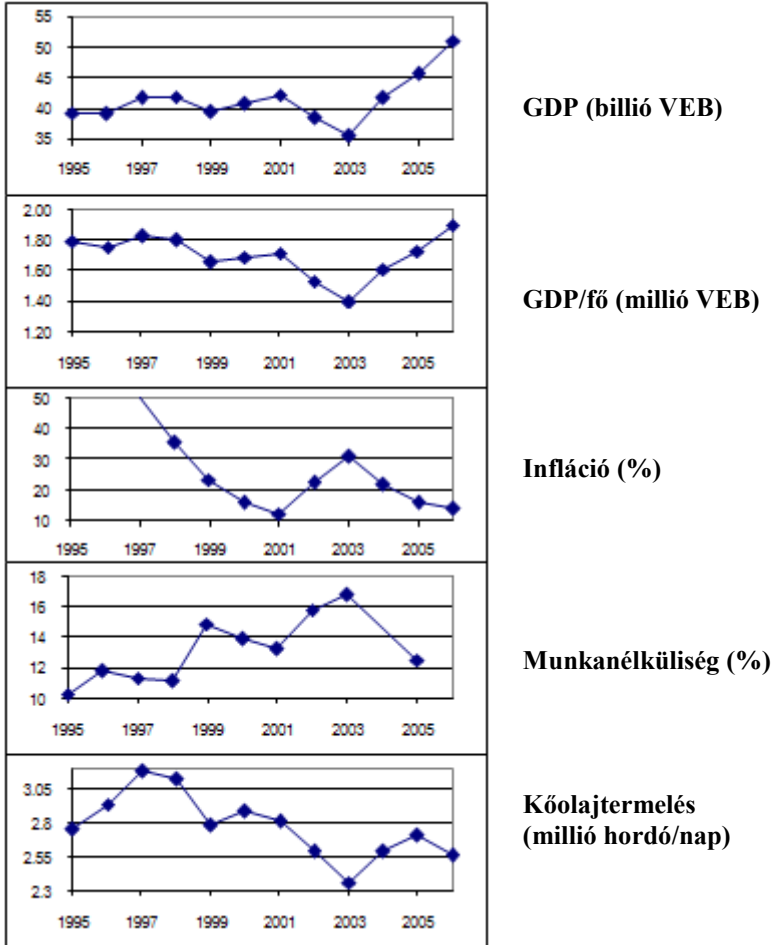
¹⁷ Az adatbázisok elérhetők a <http://data.un.org> honlapon.

¹⁸ A kőolajipar termelékenységi mutatóinak negatív alakulásához hozzájárult a már említett általános sztrájk, illetve az OPEC által 2002-ben bevezetett kvóta-rendszer bevezetése is.

¹⁹ Mindazonáltal összehasonlításképpen megjegyzendő, hogy 1989-ben 84,5, 1994-ben 60,85, 1995-ben 59,9, illetve 1996-ban pedig 99,9 százalékos volt az infláció mértéke. --- <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2009/01/weodata/weorept.aspx?sy=1980&ey=2014&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=299&s=PCPI%2CPCPIPC&grp=0&a=&pr1.x=55&pr1.y=5> [letöltve: 2010. május 2.].

²⁰ Comisión de Administración de Divisas (honlap: <http://www.cadivi.gov.ve>).

1–5. ábra: Venezuela főbb gazdasági mutatói 1995–2005. között

(Forrás: IMF, CIA, IEA)

A gazdasági megszorítások és a szigorú árfolyam-politika következményeként a 2004. évben a gazdaság 16,8%-kal erősödött. A bolívar árfolyamát azonban egyik óvintézkedés sem tudta huzamosabb ideig stabilan tartani: 2007-re 1 USD-ért 4750 bolivart adtak a piacon.

Valutája védelmében a caracasi kormányzat 2007. március 7-én bejelentette, hogy 2008 elején a bolívar redenominálásra kerül, 1:1000 arányban. Az így bevezetett „új” pénznem pedig a *bolívar fuerte*, azaz az „erős bolívar” nevet kapta. 2008. január 1-jén megszületett tehát az új fizetőeszköz, melynek árfolyamát 1 USD = 2,15 VEF-ben határozták meg.

Az infláció megakadályozása érdekében pedig Venezuela visszaszorította az állami bevételek költségét, így az a 2003-as 31,2%-os

értékről négy év alatt 15,8%-ra csökkent.²¹ Az első megválasztásától számított csaknem egy évtizeden keresztül elköltött pénzmennyiség azonban megtette hatását: hivatalos források szerint a szegénységi küszöb alatt élők száma a 2002-ben mért 67%-ról 2007-re 37,9%-ra csökkent.²²

A következő évek világgazdasági körülményei ezt követően még kiszámíthatatlanabbá tették az ország pénzügyi helyzetét. A kőolaj árának 2007-es emelkedésével Caracas is növelte kiadásait, az ország gazdasága pedig mintegy 9%-kal nőtt. A 2008. júliusi kőolajár-zuhanás azonban jelentős bevételkiesést okozott, így a pozitív folyamatok is leálltak. Ezt a 2009-ben bekövetkező világgazdasági válság csak tovább súlyosbította, így már az év elején 2%-kal zsugorodott az ország gazdasága,²³ a negatívum az év második felére már elérte a 4,5%-ot is.²⁴ A gazdasági hanyatlás az inflációra is kihatott, ami 2009 végére elérte a 26,7%-ot. Mindezt csak tovább nehezítette a Venezuelát sújtó – El Niñónak tulajdonított – szárazság, ami nemcsak a mezőgazdaság termelékenységét rontotta, hanem víz- és áramkimaradásokat is okozott országshatáron.²⁵

Bár Venezuela az ezredfordulót követően két jelentős természeti katasztrófát is elszenvedett, amelyeket csak a nemzetközi közösség, valamint a korábbi a nemzetközi pénzintézetek – a Világbank és a Nemzetközi Valutaalap – segítségével volt képes kezelni, Chávez mindkét pénzintézetet a kapitalista világrend letéteményeseként, Washington „neo-kolonizáló” politikájának eszközeként említette már hivatalba kerülésekor is. A szavakat pedig tettek követték, így a latin-amerikai ország, miután kőolajbevételeinek köszönhetően visszafizette tartozásait, 2007. május 1-jén, a munka nemzetközi ünnepén, hivatalosan is bejelentette kilépését a két szervezetből.²⁶ Saját irányvonalát és régióbeli szövetségeseit támogatandó, Chávez jelentős pénzügyi segítséget nyújtott Bolíviának és Argentínának is, hogy visszafizethessék tartozásaikat az IMF-nek, emellett jelentős gazdasági támogatással segítette ALBA partnereit is.

A pénzügyi kooperáció szervezetté formálódását pártoló Chávez az

²¹ <http://www.indexmundi.com/g/g.aspx?v=71&c=ve&l=en> [letöltve: 2010. május 4].

²² <http://www.indexmundi.com/g/g.aspx?c=ve&v=69> [letöltve: 2010. május 4].

²³ Forrás: <http://www.reuters.com/article/idUSN2052572820090821> [letöltve: 2010. május 4.].

²⁴ Chávez interpretációja a gazdasági mutatókra természetesen az volt, hogy ezen irányszámok képleteit mind a kapitalista Egyesült Államok szülte, így azok félrevezetőek. --- <http://www.reuters.com/article/idUSN2220285420091122> [letöltve: 2010. május 4.].

²⁵ Lásd: <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=48972> [letöltve: 2010. május 3.].

²⁶ A bejelentés megtörténte ellenére, valamint figyelembe véve a tényt, hogy Caracas nem vesz részt látványosan sem az IMF, sem a WB munkájában, a két szervezet honlapja szerint Venezuela a mai napig tagsági viszonyral rendelkezik, sőt az IMF 186 tagja közül Venezuela a 20. legnagyobb szavazatszámúval (26,841 szavazat, 1,21%) van jelen. --- Lásd: <http://www.chinapost.com.tw/latestnews/200751/45857.htm> és <http://www.imf.org/external/np/sec/memdir/members.htm#3> [letöltve: 2010. május 1.].

IMF ellenpólusaként egy központi bank, a BancoSur, a „Dél Bankja” létrehozásában látta a megoldást. A nyomaték kedvéért az alapításhoz Chávez a Venezuelai Nemzeti Bank tartalékainak 10%-át ajánlotta fel.²⁷ A pénzügyintézet végül 2009. szeptember 26-án jött létre 20 milliárd USD-os kezdőtőkével.²⁸ A bank létrehozásának célja, hogy infrastrukturális beruházásokhoz, valamint elsősorban szociális programokhoz nyújtson segítséget a hitelkérelmező országok számára.

2010 januárjában Chávez elnök – csakugyan a hazai valuta védelmében – rögzített kettős árfolyamrendszer bevezetését jelentette be, amelynek lényege, hogy a bolivarnak két hivatalos árfolyamát határozzák meg ezt követően: 2,6 bolivar/USD árfolyamot az alapvető áruk, mint például az élelmiszer, a gyógyszer és az ipari gépek behozatalára, valamint 4,3 bolivar/USD váltási rátát az egyéb importárukra, autókra, telefonokra s a többi.²⁹

AZ ÁRSZABÁLYOZÁS

Szintén egyedi venezuelai rendszernek nevezhető a 2003-ban bevezetett árszabályozás, amelynek célja az infláció megelőzése és a szegények védelme. A szabályozás mintegy 400 élelmiszerre terjed ki.³⁰ A rendszernek azonban, ahogy azt a gyakorlat bizonyította, számos hátlutítóje van, így például az, hogy az adott árukat érintően általánossá váltak a készlethiányok,³¹ a nyomott árakon ugyanis nem kifizetődő a termelés, mert a mesterségesen alacsonyan tartott árak még az infláció mértékét sem követik, így a termelőket általánosságban mintegy 30-60%-os veszteség éri.³² A rendszer másik negatív hozadéka a nemzetközi csempészet megerősödése: a központilag mérsékelt áron tartott árukat egyes csoportok felvásárolják,

²⁷ „Meg kell kezdenünk a tartalékaink visszaszerzését. Miért kellene a pénzünknek északon lennie? Nem lehet az összes tojást egy kosárba rakni. [Különösen] mikor az imperializmus épp válságba kerül, amely mindnyájunkra hatással lehet. [Latin-Amerika] megmenti saját magát.” – nyilatkozta Chávez 2008 januárjában. --- http://www.nytimes.com/2008/01/27/world/americas/27iht-venez.1.9524847.html?_r=1 [letöltve: 2010. május 4.].

²⁸ Az alaptőkéhez Argentína, Brazília és Venezuela négy-négy milliárd USD-ral, Bolívia, Ecuador, Paraguay és Uruguay kisebb összegekkel járult hozzá. --- <http://en.mercopress.com/2009/09/27/south-american-leaders-sign-agreement-creating-south-bank> [letöltve: 2010. május 4.].

²⁹ Forrás: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ve.html> [letöltve: 2010. május 4.].

³⁰ Forrás: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/02/08/AR2007020801240.html> [letöltve: 2010. május 4.].

³¹ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/4599260.stm> [letöltve: 2010. május 4.].

³² Forrás: <http://www.reuters.com/article/idUSTRE5246OO20090305> [letöltve: 2010. május 4.].

majd ezt követően a nagy mennyiségre való tekintettel, nem legális utakon, hanem a zöldhatáron át, általában Kolumbiába csempészik, majd a vételár többszöröséért adják tovább.³³

A szabályok kijátszása azonban országhatárokon belül is jelentős. A termelők visszafogják a nyomott áras termékek előállítását, vagy azok egy nem támogatott változatát dobják piacra, így fordulhat elő az, hogy egy rizstermelő terményének mindössze 10-20%-a kerül általános rizsként a piacra, a fennmaradó 80-90% ízesített vagy egyéb más módon elkészített rizsként jelenik meg az áruházak polcain. A hasonló esetek megelőzése érdekében 2009 márciusában a venezuelai kormányzat 12 alapvető élelmiszerre – mint például többek között a rizs, étolaj, kávé, cukor, tejpor, sajt vagy a paradicsomszós – termelési minimum kvótát írt elő.³⁴ A termelői oldal a szabályozást követően tiltakozásba kezdett, mondván, hogy a kötelező eladási árak bevezetése csődbe viheti őket.

AZ ÁLLAMOSÍTÁS

Chávez már a választási kampánya során is a kapitalista nyugatot, a nemzetközi nagytőke tulajdonosait tartotta felelősnek országa, sőt egész Latin-Amerika problémáiért. Hatalomra kerülését követően intézkedések sorával tett lépéseket a külföldi gazdasági, politikai befolyás visszaszorítása érdekében. Az IMF és a Világbank kapcsán említett elszigetelődés mellett a gazdasági élet egyéb területein is jelentős változásokat eredményező döntéseket hozott.

2007–2008 folyamán Chávez elnök az ipar területén számos külföldi kézbe került venezuelai vállalatot államosított.³⁵ Ez az „erőszakos” állami tulajdonba vétel azonban csak névleg egyezik meg a hazánkban a II. világháborút követően felálló rendszer központi államosítási intézkedéseivel. Csak a legjelentősebbeket említve, elsőként az olajipar területén történtek változtatások: az Orinoco-medence négy, mintegy 30 milliárd USD összértékű projektjét működtető, cég (Exxon, ConocoPhillips, Total, StatoilHydro) kellett, hogy csökkentse részesedését az iparágban. A két utóbbi vállalat mintegy 1 milliárd USD ellentételezést kapott tulajdonhányaduk csökkentése után, melynek következményeként a PetroCedeño (korábban Sincor) vállalatban – mely az ország legnagyobb és legmodernebb extra-nehéz nyersolaj kitermelője – a Total 47%-os

³³ A csempészet megakadályozásának érdekében Chávez elnök mintegy 1200 határőrt küldött a régióba. --- <http://uk.reuters.com/article/idUKN225355320080122> [letöltve: 2010. május 3.].

³⁴ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/7923073.stm> [letöltve: 2010. május 5.].

³⁵ <http://www.reuters.com/article/idUSTRE5243CX20090305> [letöltve: 2010. május 5.].

részesedése 30,3%-ra,³⁶ a StatoilHydro 15%-os tulajdonhányada pedig 9,67%-ra³⁷ csökkent az állami PDVSA javára. A brit BP és az amerikai Chevron szintén kisebbségi tulajdonosként maradt az országban. Az állam legnagyobb magánkézben lévő energiatermelőjét, amely 82%-ban az Egyesült Államokban bejegyzett AES Corporation tulajdonában volt, a caracasi kormányzat 740 millió USD-ért vásárolta meg, elemzők szerint fair árat fizetve az AES-nak. A telekommunikáció területén a szintén vezető pozícióban lévő CANTV vállalat került állami kézbe az amerikai Verizon Communicationsnek fizetett 572 millió USD-s piaci vételár után. A sorban ezután az óriás cementgyárak következnek, majd a bankszektor és az acélipar, ám ez utóbbi kettő kapcsán (a konkrét esetek a spanyol Grupo Santander kivásárlása a Banco de Venezuelából, valamint a Sidor visszavásárlása az argentin Ternium vállalatától) még nem sikerült mindkét fél számára elfogadható megállapodást kötni.³⁸

Az államosítás azonban nemcsak a nagyvállalatokat érintette, hanem a nagybirtokokat is. Itt azonban kevésbé lehet pozitív eredményekről beszámolni, tekintettel arra, hogy a korábban jól vagy legalábbis jobban működő gazdaságok az államosítás után általában nem kerültek új tulajdonos(ok)hoz, vagy jobb esetben állami alkalmazottak próbálják meg őket üzemeltetni, alacsony termelékenységű mutatókkal, így nemcsak munkahelyek szűntek meg, de a leállás, illetve hatékonyságcsökkenés termelékiesést és így további élelmiszerhiányt eredményez.³⁹

A SZEGÉNYSÉG

Mindannak ellenére, hogy Chávez hivatalban töltött idejének második felében – a kőolajárak folyamatos növekedésének köszönhetően – a gazdasági világválság kirobbanásáig konstans módon nőtt az ország GDP-je, a szegénység kezelésének területén még jócskán van behoznivalója Venezuelának. Bár a Datos, független venezuelai think-tank kutatásai szerint a reáljövedelmek 2003 és 2006 között mintegy 137%-kal növekedtek, a hivatalos mutatók pedig a szegénységben élők számát illetően 10%-os csökkenést mutatnak, elemzők szerint a javulások egyöntetűen a kőolaj

³⁶ <http://www.total.com/en/our-energies/oil/exploration-and-production/projects-and-achievements/petrocedeno-940854.html> [letöltve: 2010. május 5.].

³⁷ <http://www.statoil.com/en/About/Worldwide/Venezuela/Pages/default.aspx> [letöltve: 2010. május 5.].

³⁸ A megállapodások kölcsönös beleegyezéssel való megkötése e két esetben különösen fontos, hiszen Venezuela mind Spanyolországgal, mind pedig Argentínával valamifajta szövetségi rendszerben áll, melynek sokat árthat egy esetleges erőszakos és egyoldalú lépés az államosításra.

³⁹ http://www.businessweek.com/magazine/content/10_12/b4171046603604.htm [letöltve: 2010. május 4.].

magas világpiaci árának köszönhető és nem a gazdaságpolitikai intézkedésekben rejlő reformoknak. A helyzet tehát korántsem mondható szilárdnak, még akkor sem, ha a kormányzati retorika a kritikákra válaszul az ország 60 milliárd USD értékű kőolajtartalékát említi a támogatási rendszer hosszútávú működtetésének biztosítékeként.

A Datos kutatása arra az egyedi tényre is rávilágít, mely szerint „a venezuelai szegények sokkal jobb körülmények között élnek manapság, mint korábban, nőtt a vásárlóerejük is [...], de mindezen változások anélkül mentek végbe, hogy a lakhatási körülményeik, iskolázottságuk vagy mobilitási képességük növekedett volna”.⁴⁰ Az olajbevételek milliói tehát „felületi kezelésekre” és nem a problémák gyökerének megoldására fordítottak, így a jelenlegi állapotok korántsem tekinthetők stabilnak. Mindazonáltal tagadhatatlan tény, hogy a Világbank elemzése szerint a vizsgálat tárgyát képező évtizedben, 1995–2005 között a szegénysorban élő családok száma 10%-kal csökkent.⁴¹

ÖSSZEZÉS

A korábban elmondottak összegzéseképpen elmondható, hogy a baloldali fordulattal, azaz Hugo Chávez hatalomra kerülésével Venezuela a saját lábra állás és a szociális szerepvállalás kiterjesztése mellett tette le voksát. Az elnök a klasszikus baloldali értékrendet követve, ideológiailag megtámogatva építi ki sajátos „bolivári” rendszerét, ami legerőteljesebben a gazdaságpolitikai intézkedésekben követhető nyomon.

Az amerikai földrészt több, mint egy évszázada legközvetlenebb befolyási övezetének tekintő Egyesült Államok politikai, gazdasági és katonai intézkedései ellenében Caracas az évek során egyre erőteljesebb retorikával él, ami Chávez pozíciójának megerősödésével tettekben is megnyilvánul, akár önállóan Venezuela nevében, akár szövetségi keretek között. A Presidente által vezetett regionális szövetségek (ALBA, BancoSur stb.) által kiváltott hatás azonban jelen fázisban még igencsak csekély ahhoz, hogy érdemben változtasson a fennálló helyzeten, hiszen nem feledkezhetünk meg az érintett országok gazdasági potenciáljáról. Minden pozitívuma és eredménye mellett, nem hagyhatjuk figyelmen kívül a Venezuelát sújtó szegénységet, munkanélküliséget, inflációt, valamint a gazdaság rendkívüli mértékű függését a kőolaj világpiaci szereplésétől. Annak az országnak a gazdaságát semmiképpen nem lehet stabilnak nevezni, amely GDP-jének

⁴⁰

http://www.boston.com/news/nation/articles/2006/08/13/critics_slam_venezuelan_oil_windfall_spending [letöltve: 2010. május 2.].

⁴¹ <http://venezuelanalysis.com/news/1774> [letöltve: 2010. május 3.].

mintegy 80%-át a kőolajexportból származó bevételek adják.

Az országban tehát jócskán van még mit tenni a gazdasági reformok terén: több lábon álló gazdaságot kell kiépíteni, meg kell szüntetni a hiánygazdaságot, biztosítani kell a bérek értékállóságát, vissza kell szorítani a munkanélküliséget és az inflációt, a szociális segélyezési programok felülvizsgálatával meg kell állítani a szegénység terjedését, hatékony eszközrendszert kell kiépíteni a szegénység kezelésére, kialakulásának megszüntetésére, hiszen a céltalan segélyezések nem szüntetnek meg a kiváltó okokat.

A svájci bázisú NGO, a World Economic Forum rangsora szerint Venezuela a 102 országot érintő kutatásban a 82. helyen áll a vállalkozások működtetésének körülményeit vizsgálva: egy vállalkozás beindításához például átlagosan 119 napra és 14 különböző űrlap kitöltésére van szükség, míg egy átlag OECD országban ez mindössze 30 napot és 6 kérdőívet vesz igénybe.

Feladat tehát bőven van még a caracasi vezetés előtt, melyeket azonban kizárólag gondos és hosszútávú tervezéssel lehet hatékonyan megoldani. A kőolaj magas világpiaci árának köszönhetően jelen pillanatban Venezuela kezében ott van a megoldást lehetővé tevő pénzügyi fedezet, melyet, ha nem felületi kezelésekre és népszerűsítő látszatintézkedésekre fordít a politikai vezetés, hanem a problémák gyökereinek a felkutatására és reformintézkedések bevezetésére, akkor felszámolhatók lesznek a jelenleg az ország lakosságának nagy részét napi szinten sújtó nehézségek.

Vogel Dávid okleveles biztonság- és védelempolitikai szakértő, az ELTE politikatudományi mesterszakának és a Pannon Egyetem nemzetközi tanulmányok mesterszaka Latin-Amerika és félperifériális Európa szakirányának hallgatója, a ZMNE Hadtudományi Doktori Iskolájának doktorjelöltje. Latin-amerikai témákban rendszeresen publikál.

IRODALOMJEGYZÉK

HARRIS, DAVID – AZZI, DIEGO: *ALBA – Venezuela's answer to „free trade”: the Bolivarian alternative for the Americas*. Focus on the Global South, Sao Paulo – Bangkok, 2006.

DR. KAISER FERENC – VOGEL DÁVID: Egy huszadik századi Simon Bolívar – avagy Venezuela világméretű harca az Egyesült Államok ellen, az egységes Latin-Amerikáért. In *Kard és Toll 2007/1*. p.47-60.

Profil: Hugo Chavez; 5 December, 2002. Letöltve: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/americas/1925236.stm>; 2010. április 30.

TURNER, BARRY [szerk.]: *The Statesman's Yearbook. The Politics, Cultures and Economies of the World, 2005*. Palgrave Macmillan, New York, 2004.

VOGEL DÁVID: Az Egyesült Államok Latin-Amerika politikájának változása. In *Nemzet és Biztonság, 2010/3*. p.3-13.

<http://data.un.org>

<http://en.mercopress.com>

<http://history.state.gov>

<http://ipsnews.net>

<http://news.bbc.co.uk>

<http://uk.reuters.com>

<http://venezuelanalysis.com>

<http://www.alianzabolivariana.org>

<http://www.boston.com>

<http://www.businessweek.com>

<http://www.cadivi.gov.ve>

<http://www.chinapost.com.tw>

<http://www.cnn.com>

<http://www.country-data.com>

<http://www.imf.org>

<http://www.indexmundi.com>

<http://www.jstor.org>

<http://www.mundoandino.com>

<http://www.nytimes.com>

<http://www.opec.org>

<http://www.pdvsa.com>

<http://www.reuters.com>

<http://www.statoil.com>

<http://www.total.com>

<http://www.washingtonpost.com>

<https://www.cia.gov>

CONTENTS

SOCIETY AND POLITICS 2011/1-2.

FOREWORD OF THE EDITORS

EUROPEAN STUDIES

JÁNOS LAJOS SZABÓ: The failed 1994 Referendum on EU-Accession in Norway: Causes and Argumentations Concerning the Negative Outcome

INTERNATIONAL POLITICS

ILDIKÓ VOLLER-SZENCI: The War Which Was Never Justified. A Humble Account of the Soviet War in Afghanistan from the Just War Theory Point of View

ÁDÁM SCHRIFERT: Lusophonic Integration Efforts – the Undertaking of the Community of Portuguese Language Countries in Africa

HORTENZIA HOSSZÚ: The Chinese Charisma: PANDA-DIPLOMACY

SECURITY POLICY

ÁDÁM FÁBIÁN: The Organizational Changes and Psychological Background of Jihadist Terrorism

REGIONAL STUDIES

DÁVID VOGEL: The Economic Policy of Venezuela – the Chávez Years

IDEAS

ANDRÁS BALOGH: Bitter Observations on the European Union

GYÖRGY SCHÖPFLIN: Europe's Diverse Dilemmas

BOOK REVIEW

ESZTER NOVA: Controlled Creative Destruction (Roubini: Crisis Economics)

INTERVIEW

Tamás Magyarics, the Director of the Hungarian Institute of International Affairs

CONTENTS

A TÁRSADALOM & POLITIKA MEGRENDELHETŐ, ELŐFIZETHETŐ:

POLITOLÓGIAI PÁRBESZÉD TÁRSASÁGA
2045 TÖRÖKBÁLINT, BAROSS U. 12.
E-MAIL: INFO@TARSADALOMESPOLITIKA.EU

KIADJA:

L'HARMATTAN KIADÓ
POLITOLÓGIAI PÁRBESZÉD TÁRSASÁGA

KÖZREMŰKÖDIK A POLITOLÓGUS HALLGATÓK ORSZÁGOS EGYESÜLETE

ISSN 1786-8475

SZÖVEGGONDOZÓ: HOLNDONNER RÓBERT LÁSZLÓ

FEDÉLTERV: DÖMÖTÖR LAJOS

FORMAI MUNKÁK: HOLNDONNER RÓBERT LÁSZLÓ – TÜRKE ANDRÁS ISTVÁN

INFO@TARSADALOMESPOLITIKA.EU

WWW.TARSADALOMESPOLITIKA.EU

WWW.HARMATTAN.HU – WWW.POLITOLOGIA.HU

ONLINE VERZIÓ / ELSŐ NYOMAT

1000 Ft

